

سنه : ۱

۱ ترموز ۱۳۴۰

صافی : ۱۵ ، ۱۶

مخبر

اقتصادی ، اجتماعی ، فلسفی ، تاریخی ، ادبی مجموعه دوره
شیمیدیلک آیده بر نشر اولنور

مضمون جات

- حقیقه فلسفه زو کورتویز محمد امین ۶۵ ح
لام « ادبیات و ادبی انکشاف » مصطفی شکیب ۶۷ ح
یوسز سلطانده بر نوروز صباحی قمریه حسین ۶۷ ح
اح اذاتی دیکر کن سمیه جمال اوره نوس ۶۹ ح
تا آبیاده تور کن « تورکنک دینی » علمی ضیاء ۷۰ ح
شیخ مهروردینک حادثه قتلی یوسف ضیاء ۷۱ ح
نص اسارتینک لغوی « غ فدرک کتاشنه دار » ع . ج ۷۷ ح
ونوقال آیدین نهن ماه ۷۸ ح
نادولو تاریخنده دینی رو حیات مشاهدملری « حاجی بکناش ولی » ع . ص ۷۹ ح
اریخ مدینده قادینلر طاهر عربعلی ۸۰ ح
حی بن یقطان « ابن طفیل » رشید ۸۰ ح

شهراده باشی : اوقاف مطبعه سی

۱۹۲۴ — ۱۳۴۰

آنادولو تاریخده دینی روحيات مشاهده لری

— ۳ —

ماهی بکتاشه ولی

ایکینچی تورکن مهاجرتنک وجوده کتیردیکی دینی بحران ایچریسنده دواملی بر ایز براقان ، شخصیتی حقنده بزده الكفضله مراق و تجسس اویاندیرا بیلن سیما ، بالاخره بر چوق طریقت وعقیده لرك کندیسنه انتساب داعیه سنده بولندقلری حاجی بکتاش در . بو متصوفک حیاتی تدقیق ، بلکه دینی وأدبی تاریخمز ایچون الك مشکل بر موضوع اولدی . برزمانلر ، افسانوی شخصیتنه فضله اعتماد ایدیلهرک اورخان غازی دورینه قدر یاشادینی ظن ایدیلدیکی کبی [۱] ، دیگر جهتن تاریخسی سیاسی چوق اهمیتسز بر درجهیه تنزیل ایدلمک صورتیله مقابل بر افراطه دوشوله لرك [۲] حتی ، بویه بر آدامک موجودیتندن بیله شبهه ایدلمک قدر واریلدی .

واقما ، هم بعضی عثمانلی تاریخلرینک بو جهق مسکوت کچمسی ویکيچری اوجاغنک تشککلندن بحث ایتیمسی ، هم ده سلجوق تاریخی تنورایتدکجه « بابائی » عصیانلرنده ، باطنی حرکتلرنده حاجی بکتاش اسمنک ذکر ایدلمه مش بولنمسی بو طرزده ادعاه حق ویردیره جک ماهیتده در . فقط ۶۹۱ سنه سنده کی بروقفیه ده ، حاجی بکتاش حقنده « المرحوم » دنیلیمسی مطلقا داها اول وفات ایتدیکنی کوستره جک بر دلیل صایلماملیدر .

بوکون یالکز رعایایه تخصیص ایتدیکنمز (متوفی) تعبیری ، اوزمانلر مرحوم مقامنده و مسلمانلر آراسنده استعمال ، مرحوم ایسه مقام احترامده بر تعبیر اولارق صرف ایدیلیوردی . عینیه ، بوکون رعایایه منحصر بر تعبیر اولان (ولد) ، اسکی وقفیه لرده (اوغول) مقاسنه ذکر ایدیلیوردی . نتکیم زمانمزه ، اوغول مقامنده قولالایلان (مخدوم) ، سلجوقیلرک صاحب اعظمترینه ویردکلی بر عنواندی . بو صورتله ، وقفیه ده موجود (المرحوم) قیدندن ، حاجی بکتاشک او تاریخده وفات ایتمش اولدیغنه انتقال ایتک قابل دکلدر . مع مافیه ، بوکا مقابل امیری کتیخانه سنده کی یازمه بر « حدیقه الجوامع » دن نقلاً ، (۷۳۲) یه تصادف ایتدیکی ظن ایدیلن وفات تاریخنک حائق پاشایه عائد اولدینی سویله نه

[۱] رضا توفیق : بکتاشیلک حقنده مقدمه clement-hluart : Textes persans relatifs

des Houroufis

[۲] کویرلی زاده محمد فؤاد بک : تورک تاریخنده ایلك متصوفلر (ص .)

بیلیر . بناء علیه ، شیخك زمان وفاتنك ، قطعی صورتده تعیین ایدمه مەمككە برابر ، یدیوز سنەلرینه تصادف ایتدیكنی تخمین ایدەرز .

« ۶۳۵ » جوارنده واقع اولان بابائی عصیانی زماننده حاجی بكتاشك كوچوك بر چوجوق اولدانی آكلاشیلور « لقمان پرندە » ، بابا الیاسك منتسبلرندن (لقمان بابا) دركه ولايتنامه یه نظراً حاجی بكتاشك ایلك خواجه یی اولارق طانیایر . مولاناك دورشوكتنده بیله (بابارسل) ك مرید و منتسبی بولونیوردی [۱] « ۶۷۵ » سنەلرندە جاجا اوغلی نورالدین بكك قیرشهرده هان مستقل دینه بیله جك بر صورتله جرکتی اوزرینه شیخك اهمیت کسب ایتمکە باشلادیغنی کوروپورز [۲] . افلاکی تذکره سنە نظراً ، جماعتی طرفندن « بابارسل الله » تلقیب ایدیان بر آدامك مرید خاصی ایدی . عینی تذکره حاجی بكتاشك نقبی اولارق « شیخ اسحق » اسمنده برندن بحث ایدیور : بونك چات ناحیه سنده کی تورکن وقزیل باش عصیانی ترتیب ایدن (بابا اسحاق) اولمانی مستبعددر .

۷۱۸ سنە سنده یازلمش اولان بوتذکره بیله حاجی بكتاش « عارف دل و روشن درون » ایدی اما ، توابعی میاننده فاسدلر واردی ، دیور . علی العموم کندیسنه مربوط اولان زمرده مولوی علمدارانی بولنموده بوتاقی یه سبب اولویور . بكتاش بابا بوتون بابائی ، انخی ، امره ، جایی ، الب ، ارن وغازیاری ، حاصلی دوقسان دوقوزبیک خراسان ارنیله قرق یدی بیک روم ارتی [۱] باشه طوپلادیغنی ایچون اوزمانه قدر طریقلر ، زمره لر ، وقاسلر آراسنده دوام ایدن رقابتی حل و فصل ایتمکە موفق اولمشدی .

نورالدین بكك اداره سنده قیرشهر ، انحلاله باشلایان آنادولوده داها ملی بر مدنیتك نوەلرینی حاضر لارکن ، حاجی بكتاش الك مهم بر انقلاب عاملی اولوبوردی . شیخ سلیمان قیر شهری ، کاشهری ، شیداحمزە ، عاشق پاشا ونهایت دورك الك بویوك شاعری (یونس امره) بومدنیت محیطك محصولی عدایدیلە بیایر . حاجی بكتاش اخیلرک پیری اولان « انخی اوران » ایله قیرشهرده کوروشدی . [۳] بو ، ایکی جماعتك اتحادی ایچون آتیلەش بویوك بر آیدمدره ایشته بابا بیلرک نصیانکار روحیتنه مقابل ، شیخك ترکیبچی وساکن مزاجی بر موفقیتی تأمین ایتدی .

[۱] افلاکی دده تذکره سی : مطاب حاجی بكتاش خراسانی رحمة الله علیه . (کتبخانه عمومی وامیری افندی)

[۲] جاجا اوغلی نورالدین بك وقفیه سی . (مذکور قاتالوغ)

[۳] فتوۛنامه : یحیی بن خلیل ابن الجوبان الیحي البرغازی « کوپرلی زاده محمد قوۛاد بکدن »

بناء علیہ ، حاجی بکتاش سیاسی تاریخہ قاریشمان اولدی ؛ واصل اولومندن صوکر
اسمع شهرتی قازانمغه موفق اولدی . او درجہ دہ کہ بر چوق باطنی و خارجی مذهب لری
طریقہ قاریشارق تفریق ایدیہ میہ جک درجہ یہ کلدی بکتاشی معتزلہ سی اسمیلہ طویلا
بیہ جک اولان دیگر حروفی ، قلندری و سائر عقائدی قاریشمان یرماق شرطیلہ اصل
کتاشیلرک بوکون آلارندہ ایکی اثر وارد . بری « بوبوک ولایتنامہ » درکہ ، تقریباً
۱۰۴۱) سنہ لرنده استنساخ ایدلمشدر . حاجی بکتاش ولی ک حیات و مناقبہ دائرہ [۱]
کنجیسی « کوچوک ولایتنامہ » درکہ بودہ حاجی بکتاش ولی ک منقول اولان فلسفہ سی
عقیدہ لری در . کوچوک ولایتنامہ منشور اولوب بر قاج دفعہ طبع ایدلمشدر . یاقین
مانلرہ قدر بوکتابلرک مرتب اولدینی ظن ایدیلیور ، و اساساً کتابلرک موثوقیتنی کوسترہ جک
دلیل دہ موجود اولمیدیغدن بو ظن قوتلشیوردی . لاکن صوک زمانلردہ حاجی بکتاش
حیہ سندہ میدان اوی کتبخانہ سندہ حاجی بکتاش ولی بہ عا (۸۸۸) سنہ سندہ یازلمش
ولایتنامہ ایلہ ، اوتوز سنہ قدر اول استنساخ ایدلمش (مقالات حاجی بکتاش الخراسانی)
دلی تورکچہ بر اثر اولدینی آکلاشیلدی [۲] .

بولرندن باشقہ المزدہ ۸۱۲ سنہ سندہ ، یعنی ییلدیریم بایزید زمانلرنده بکتاشی درویشلرندن
خطیب اوغلو) اسمندہ بر شاعر طرقدن منظوم اولارق عربچہ دن ترجمہ اولونمش
کتاب مقالات اربعین حاجی بکتاش الخراسانی) نسخہ سی وار [۳] . ناظم ، سبب تحریر
بتابہ دیورکہ : بیریمز حنکار حاجی بکتاش خراسانی بو کتابی عربچہ نثر اوزرہ قلمہ
لشدی . بن معناسنہ خلل کلمہ مک اوزرہ تورکچہ یہ منظوم اولارق ترجمہ ایدیورم . آلردہ
ولاشان مطبوع کوچوک ولایتنامہ لره بواثرک اگثری رلری اوبقمقده در . لاکن رسالہ لردہ
وجود اولان « سید سعدالدین » ک شعرلری بو منظوم اثرده بولمیدینی کی ، بعضی نقطہ لردہ
کسیک قالمشدر .

سید سعدالدین ابتدالری حاجی بکتاشہ معارض اولمش ، اونبکله مجادلہ ایتمش ؛ فقط
لاخرہ مرید ، حتی مرشد اولمش عالم بر ذاندہ . شاید حمزہ ایلہ عینی سنہ لردہ یازلمش
ادہ عجا وزنیلہ شعرلری وارد .

[۱] استانبولده (۹۲۶) تاریخہ قدر این برچوق منظوم ولایتنامہ لره تصادف اولونیور .

[۲] ملی تعلیم و تربیہ مجموعہ سی : (نومرو ۲ و ۳) بها سعید بکک بومسئلہ حقندہ کی برتدقیقندہ .

[۳] سابق امنیت عمومیہ کتبخانہ سی : (کتاب مقالات اربعین) (نومرو - ۷۷۵)

سید سعدالدین کبی زمانک دهاا بر چوق عالم‌لری حاجی بکتاشیه مجادله ایتد کدن
صوکر اونک اطرافه طویلانش وعقیده‌سی قبول ایتشیلردر . اک یاقین خلیفه‌لرندن
(هاجم سلطان) ده بونلردن بری در [۱] .

بابا الیاسدن ، بوراق بابایه قدر بوتون تورکمن سحر بازلرنده عصیان و مجادله‌یه قارشی
برمیل واستعداد کورویورز [۲] . بالمقابله ، ساجوقیلرک انقراضی اوزرینه هر شهرده بلدی
وجهوری موقت اداره لر تاسیس ایدن اخیر مضبوط ، آهنگدار بر روحه مالک بولونیورلردی [۳]
اخیلک یدنجی عصرک نهایترینه دوغرو بوتون ارکان وقواعدیه منتظم تشکیلات صاحبی
بر طریقت اولارق کورونیور .

بکتاشی اسمیه طانیلارق یکیچری اوجاغی وجوده کتیرن ، برجهندن اسکی عثمانلی
دولتک مؤسسسی تاقی ایدیه بیلن واسع جماعت بو متقابل قوتلرک اتحادندن تولد ایتدی .
حاجی بکتاش ولی نک عنعنوی منشائیه کلنجه ، بر طرفدن باباشیلر واسطه‌سیله
شیخ ابوالوفای خوارزمی‌یه ، اورادن نجم‌الدین کبری‌یه ؛ دیگر جهندن خراسان ارنلری
وصاری صالتوق واسطه‌سیله خواجه احمد یسوی‌یه منتهی اولور . ایبک بابانک مریدی
اولان بوراق بابا بیله «اخیر و مشایخ» له اولان علاقه‌سی سویله دکن صوکر «صالتوق»
آتا مسکین براق ، دیهرک ، صاری صالتوغه ویردیکی قیمتی کوستریور .

حاجی بکتاشک «مقالات اربعین» ی ، خواجه احمدک عینی عنوانده کی اثرینی نمونه
ایتخاذا ایدیوردی [۴] . شیخک خصوصیتی ، تورک قوزموغونیسسی اسلام ارکان و مناسکیله
توحیده موفق اولماسنده در . عائله و جمعیتک اساسی ، حیاتک نوه‌سنی تحری ایدرکن ،
مؤلف اسکی تورکک (آنام یر ، آتام کوک) عقیده‌سنه واصل اولدی . ایرانک دائما حال
مجادله‌ده هر من و اهریمانه ، چینک بر دورلو اوزلاشامیان مؤنث و مذکر ایکی قوت (یین)
و (نافع) نه ، عربک (حوا) یه متغلب (آدم) یه مقابل ، تورکمنک یر و کوکی ، آهنگدار برکل
[۱] الهیات فاکولته‌سی عربجه مدرسی رفعت افندینک تدقیقاتی میاننده هاجم سلطان هاندبض
شعرل وارددر .

[۲] تاریخ ابن بیی : ذکر خروج خوارج بابای از ناحیت کفر سود و انطفاء شعله فتنه
ایشان بردست بندگان سلطان .

[۳] ابن بطوطه سیاحتنامه‌سی . (احمد شریف ترجمه‌سی) «جلد : ۱» . مختلف فتوة‌نامه
رساله‌لری .

[۴] حاجی بکتاشک اثری حقنده کی تدقیق‌زده تفصیل ایدلشددر .

ندہ مقدس عالمی میدانہ کتیر مشلردی. [۱] حاجی بکتاش بومنشائی اثرندہ شو صورتله
ایدیور :

« ... ایا طرف بیان ایت بو پیامی
برنجار آتا آتا درر اصل
آتا کاک اولدی بو قولک مرادی
آتا اصل آتا گوک در اولور
زره هر سننک اصلی تخمدر
تخم چون بیرہ دشدی کوک طر بول

اصل دیدکک آتامی آتامی
آتادن حاصل اولور اصل ایله فصل
مصنفر اصح قوی آزادی
سعادت دولت اسی بختلور
یره اکسه از اوومه ظلمدر
بو وصفیله بفرسوز بولدی مقبول... الخ..»

مع مافیہ ، مؤلف بونی یالکز کندی ملتہ حضر ایتیوردی . اوکا کورہ مرشدک
نہسی ، عقیدہ بی بوتون عالمہ نشر ایتکدی . فکرینک محقی انتشارینک وسعتیله متناسب
لی ایدی . هر طریقہ پیری کبی ، ملی اعتقادی بشری بر دستور حالہ کتیر مکہ جهد
، حاجی بکتاشکدہ اک بوپوک املی اولاجنی آشکارد .

ایکنجی یول حقیقتدر بودر هم
قاموسین بر نظرده کوزلیاسن

کہ هیچ بر ملتہ باقاییاسون کم
یولینی کوزلیارک ایزلیاسن .

طریقہ منتسبلرینہ کورہ دورینک اک بیوک سیمایی اولماسی لازم کلن شیخدن ، شقایق
یہ غایت مختصر بر شکلده شوسطرلرله بحث ایتکده در : « مراد غازی زمانی - الحاج
اش اصحاب کراماتدن ایدی . قبری بلاد تورکماندہ در . قبری اوزرندہ قبه واردر . زیارت
نان زاویہ سی دە واردر . بعض ملاحده زمانمزدہ آکا انتساب داعیہ کاذبہ سندہ ایسده
ر الیہ شہرہ سز آندن بری در . »

افلاکی دده بو خصوصده بی آماندر . اوکا کورہ بالذات شیخ بیله طریقہ خاص اولان
تیمزلقلرله آلودہ در . بو خصوصده ، مولویلری دخی تبرئہ یہ امکان کورولہ من . «نی»
، رمز لرینک منشأندہ بر حقیقتہ تقابل ایتدکری علی العموم دینی وسحری تاریخلرک
دیکی قناعتله نابتدر . [۲] شیخک بالذات خصوصی حیاتندہ کی بعض وقعہ لرده دہ بو مشترک

[۱] محراب مجموعہ سی : اورتا آسیادہ تورکمن دینی . صای (۹ ، ۱۰ ، ۱۱ ، ۱۲) بومستله
ہ تفصیلات .

[۲] افلاکی دده ، حاجی بکتاش واونک کرامتلرندن شو صورتله بحث ایدیور : « همچنان
یت امیر نورالدین ولد جیجا کہ یارغارونایب معتبر پروانہ بود و حاکم ولایت قیرشہر و مرید مخلص
ی روزی دربندکی حضرت مولانا از کرامات حاجی بکتاش خراسانی حکایت می کرد کہ روزی

عوصفی کورہ جکمز کی .. دو قوزنجی عصر اور تالرنده حروفی عقائدینک بکتاشیلکہ قاریشمسی مسکرات مسئلہ بندہ برنوع مبداء تلقی ایدیلیر. حالبوکہ کیملی بابایہ مائدوقفیہ دہدہ کورولدیکی اوزره بواسعمالک چوق اسکی بر تاریخی واردر، دیگر جہتدن نه «جاودان» ده، نهده مثالی بابانک «مفتاح الغیب» ی کی حروفی رسالہ لرنده مسکراتک اباحہ سنہ دائر بر قیدہ تصادف ایدیلز. نہایت، دینہ بیلیر کہ، ابتدائی جمعیتلر ده ایچکی سحری حیاتک آیین ومناسکک ضروری بر نتیجہ سی در. سنہ نک معین کون وزمانہ تخصیص ایدیلن بو شیر، اووقت حلول ایدنجہ، «ابذال» ایله استعمال ایدیلیر. [۱] بو کونک «بکتاشی سورہ کی» اسکی تورکمن قومونیونلرنده کی «سغر» و «شولہن» ک اسلامی شکله بورونمش تمادی سندن باشقہ بر شیئی دکلدر. بوکا عائد دلایلری اتنوگرافلرک مشاهدہ لرنده ده بولا بیلیرز: استرزیغوسکی نک یاقوتلر ده شامانلغہ دائر تدقیقلری، آنادولو قزیلباش و تحتہ جیلریلہ عینی اوصاف عرض ایتکده در. بناء علیہ، اسلامیتہ ہنوزیکی انطباقہ باشلایان تورکمنلر آراستہدہ بو عادتک دوام ایدہ جکی طبعی در. [۲] حاجی بکتاش بوتون دین مجددلری و انقلابچیلر کی، سحری حیات ایچون مباح اولان بر چوق شیری تحریم ایتدی. «مقالات اربعین» ده (سوجی) نک قطرہ سی حرام اولدیغہ دائر قیدلر واردر. فقط بو امرلر شریعت و طریقت مقاملرینہ منحصر در. بودورلردن کچہ رک «موتوا قبل ان تموتوا» سربہ ایرہن درویش ایچون مناهی حدودی ده کنیشلہ مش، حتی بلکه قالمش در!

بخدمت او رفتم و او اصلاً در رعایت صورت نبود و متابعت نداشت و نماز نمی کرد. و او را الحاح کردم کہ البتہ باید کردن فرمود کہ برو آب بیار تا وضوء سازم و طہارت حاصل کنم. ہانا کہ بدست خود مشربہ را از چشمہ بر آب کردم و پیش او بردم مشربہ را بر گرفت و بدست من داد کہ بریز چون بردست او ریختم آب صافی خون شدہ بود و من در آن حالت او حیران شدم حضرت مولانا فرمود کہ کاشکی خود را آب کردی چہ آب طاہر را نجس کردن چندان ہزی نیست و آنج حکیم کلیم آب نیل را جہت قبطنی خون کرد و برای بسیط خون را آب صافی کرد از کمال قدرت او بود و این شخص را قوت نیست و این را تبدیل تبذیر کویند کہ (ان المبذرين كانوا اخوان الشياطين) تبدیل خاص آنست کہ خمر تو خل کرد و مشکل تو حل شود و می دون زر خالص شود و نفس کافر مسلمان کرد و مسلمہ شود و کل تو کلم دلی کرو و ہاندم نور الدین سر نہاد و از رغبت او اعراض نمود. الخ ...» بو حکایہ دن، جاجا بکک نہ دن دولایی معین الدین پروانہ ایله برابر سلطان غیاث الدین ثالث سوء قصدینہ داخل اولدینی اکلاشیلیور.

[۱] (ص. .) Ch. Letournou : La psychologie ethnique

[۲] استرزیغوسکی نک یاقوتلر ده شامانلق مقالہ سی. Ea fRevue D' histoire des religions

حاجی بکتاش، قیر شهرنده باشلادیغی بومعظم تشبثی موقع فعله قویابیلیمک ایچون بوتون آنادولوی اطرافنه طویلایا بیله جک مقدس بر مرکز آرادی . نتکیم بابائی عصیاننده ده ایلك حرکتلر « اصحاب کھف » جوارنده دوغمشدی . بومرکز اویله بریر اولمالی ایدی که کوچه به تورکمن عشیرتلینک اورتا آسیاده کی مقدس محللرینی خاطرلانیسن . بیزانسلیلر زمانندن بری آیازمه و مرقد و وظیفه سی کورهن « صولیجه قره هویوک » تورکمن عشیرتلینک آرزوسنه توافق ایتدی .

*
* *

حاجی بکتاش ولی، احمدیسوی اذیلہ دیاررومه کلدی . اوزمان قونیه شهرنده خواجه فقیه سلطان [۱] ، امیرجم سلطانک اولو خلیفه سی ایدی . اللی یدی بیسک روم ارنلری [اخیلر] سقاریه صوبی کنارنده طویلاشمشردی . (قره جه احمد) آنلرک کوزجیسی ایدی . حضرت حنکارک سلام ویردیکی (فاطمه حاجی) یه معلوم اولدی . بوقادین سیوریحصارده (سید نورالدین) قیزی درکه هنوز باکره ایدی . اول ارنلرک یمکلرینی پیشبردی . قره جه احمد اول سید نورالدینک مریدلرندن ایدی . فاطمه حاجی غائبه سلام آلدی . ارنلر کیمه سلام آلدک دییه صورددیلر . اوده ، « رومه آر کلدی ، آنک سلامنی آلم . » عیدی . اصلی خراساندن در ، بیت اللهدن کلیر دیدیلر . ارنلر آنک رومه کیرمه سی ایچون تدبیر قوردی لر . نوردن حجابلری ، کوکرجین قیافتنده کچهرک (صولیجه قره هویوک) اوستنده برطاشه قوندی .

(حاجی طوغرول) دیرلر برآرن که بایزید بسطامی نک خلیفه لرندن ایدی . طوغان قیافتنده قارشى کلدی . حاجی بکتاش سیدکینه رک انسان قیافتنه کیردی . قرال طوغانی بوقازندن قبضه سیله یاقالادی . حاجی طوغرول امانه کلدی . دیزه دوشدی ؛ و حاجی بکتاشک حق ولسی اولدیغنه ایمان ایتدی . ولایتنامه نک بو حکایه سی ، حاجی بکتاشک زماننده کی فکری جریانلره ، خصوصیلہ بایزید بسطامی دن کلن قلاسیق تصوف و مولویلکله ناصل اوغراشدیغنی تمثالی بر صورتده کوستریور . بورادن اعتباراً شیخک آنادولو خلق یوبوکلی وشاعرلری له اولان علاقہ سی کوره جکز : قره جه احمدک خدمتده صاری

[۲] فقیه احمد اولسی مظنوندر . قونیه ده شیخ الامان مکتبی قابوسی یاننده تربیه سی واردد : « بسم الله . برسم قدوة المشايخ قطب العالم السيد احمد وملك المشايخ فقيه احمد وسيد ابراهيم عرب .

اسماعیل آدلی برأرن واردی . حضرت حنکار آنی ابریقدار ایدنمشدی . حنکار صاری . اسماعیلی طابودوق أمره قاتنه کوندردی . بوزاوق جانبندن (قیرشهر) قیصریه شهرینه توجه ایدوب کیدرکن ذوالقادرلی جماعتندن برنجه ترکان اولرینه راست کلدی . اوراده چوبان قویون کوردردی . الخ . . آدی حاجی ابراهیم ایدی . حنکاره مرید اولدی . حضرت حنکار ایتدی « شمدنصوکره نصیبك االدن بوزاوقی اوج اوقی سکا یورت ویردك اول یر سنك ا ککک اولسون واول قویونجققلر ایله وارسونلر » دیدی .

ولایتنامه ده اک شایان دقت نقطه لردن بریسی اکثری کرامت وظهوراتك اوزون مدت دوام ایدن اعتزال واعتکافلری تعقیب ایتسی در . شیخ (آچیق سرای) ده برآردیچ آغاجنیک قوووغنده اربعین چیقاردی .

حاجی بکتاشک تورکمن عشیرتلی آرمسندە کی نفوذی کیتدکجه آرتیوردی : حنکار صولیجه قره هویوکده قرار قیلدی . « چینی » بوی اوغوز جماعتندن آریلاروق دیار رومه کلدیلر . اول چینی بوی نك اولولرندن « یونس مقری » نام بر عالم واردی ؛ صولیجه قره هویوکک یاقیننده (قایی) نام محله کلوب قرار قیلدی . یونس مقری سلطان علاءالدینندن بوراسنی یورتلق ایستەدی و براتی آلدی . وفاتنده اورایه دفن ایتدیلر . ابراهیم ، سلیمان ، صاری ، ادریس آدلی درت اوغلو واردی . دردنجیسی باباسی کبی عالم وفاصلدی . ادریسک قازیسنک اسمی (قوتلو ملک) ایدی .

تعظیماً (قادنچق) تلقیب اولونیوردی . قادنچق رؤیاسنده کوردیکی حاجی بکتاشی طانییدی . اوکاقارشی تعظیم وحرمتده قصور ایتەدی . شیخک صحبتندن حظایدنر ، وا اکثریا کندیسنی زیارت ایدردی قوجاسی ادریس ، علم وفضیلت اربابندن اولدینی جهتله بومناسبتە اعتراض ایتزدی . فقط بو وضعیت ، برادری (صاری) نك شبهه واندیشەسنی جلب ایتمکدن خالی قالمادی . ایشته بکتاشی غنەسنگ اک مهم نقطه لردن بری .

« چلیلر » له « بابالر » ک افتراقی موجب اولان جهتده بومسئله در . چلیلره نظراً قادنچق آنادن دوغان چوجوق حاجی بکتاش ولی نك بورنی قانی دامله سیله حاصل اولمشدر . هیچ اولمه مش اولان شیخک نسبی چلیلره قدر بوصورتله تمادی ایدر . بابالر ، بو انتقالی تماماً انکار ، وحاجی بکتاشک نسدن محرومیتنی قبول ایدرلر . بابالرک بوداها بشری وجهوری تمایلنه مقابل ، چلیلرده برخاندانه ارتباط حسنک حاکم اولدینی آشکاردر . فقط بومسئله ده ، حضرت مریمدن عیسی نك ، آلا نقوادن جنکیزک دوقوزنجی باباسنک

غماسنه مشابه بر حال آرامق موافق اولور . چونکه حاجی بکتابشك حقیقی حیاتنده یله بر حادته موجود اولماشدر .

نتکیم خرسیتانلق عقایدینه کوردهده حضرت مریمک نکاحلی بر قوجاسی واردی . شوعا) اوقوجهدن دنیا یه کلمشدی . لا کن اجتماعی نصر و دینی عقیده لر حضرت عیسی یی نکوروی بر مثال شکله قویدینی زمان ، شخصیتی افسانویله شهرک باباسز بر چوجوق یلمشدر . باباسز چوجوق بوتون ابتدائی جمعیتلرک تمثالی در . چونکه قلانده معلوم اولدینی اوزره . عالمه یوقدر . قلانک بوتون فردلری منسوب اولدینی جماعتک اوغلودر . سریزی مناسبت عائلوی حقوق ووظائف تأمین ایتمز . (قادنچق آنا) اسطوره سیله ، زیلباشلرک (موم سوندورمک) عادتلری آراسنده کی مناسبتی بوصورتله تعین ایتمک قابل ولور . یوقسه حقیقتده حاجی بکتابش فقهله عرفی ، اوغوز توره سیله کتاب وسنتی تألیفه چالشمق ایستین بر آدامدی بکتابشیلک ، بوتون تورکمنلر آراسنده انتشار ایدنجه دینی بجددک حیاتی قزیلباشلرک لساننده اسطوره حالته انقلاب ایتدی .

شیخک خصوصی حیاتنه داخل اولانلرک باشنده قیرشهر حاکمی نورالدین خواجه کلیر . ولایتنامه یه نظراً بوذاتک حاجی بکتابشله مقارنتنه ینه قادنچق آنامسئله سی سبب اولمشدر . صاری ، ینکسی حقنده کی شهیدن صوکران نورالدین بیکه مراجعت ایتدی ؛ بیک ناثنی کوندردی . حضرت خنکار رد ایدرک صاری یه « حدت نظر » ایلدی . بووقعه دن صوکران نورالدین بیک حاجی بکتابشی زیارته کله رک آرارلنده بویوک بر محبت پیدا اولدی . علی العموم شیخله مناسبتده بولنانلرک ابتدا غیابنده علیهدار اولدقلری حالده ایلک ملاقاتدن صوکران در حال ربط قلب ایتدکلری کورولور . حاجی بکتابش ، یکدیگرینک ضدی اولان برچوق طریقت وجماعتلری تألیفه بوسایه ده موفق اولدینی کبی ، بالذات مولانانک اوزرنده بیله چوق ایی بر تأثیر براقشدی .

آق شهرده « محمود خیرانی » ، سیور محصارده « یونس امره » شیخه انجذاب ایدرک طریقتده داخل اولدیلر . کلشهر ، یعنی قیرشهرده اخیلرک رئیس « اخی اوران » له حاجی بکتابشک ملاقاتلری بابائی و اخی مخادنتی تأمین ایتدی . ولایتنامه یه نظراً ، شیخک نفوذی یالکیز معنوی قدرتندن ، روحی نفوذندن ایلری کلیوردی . بوخصوصده دوغروندن دوغرویه کرامتلرینکده تأثیری واردی . عنعنیه نظراً « صخر قایا » ده بیچاقله طاشی کسه سی ، مرجکی طاشه قلب ایتسی ، بر مقدار خاموره نظر ایدرک برکت ویرمسی ، دریا

اوزرنده كمي بي خلاص ايتسي بونلردن در. د كزه پوستكي سرمك ، مرچك اوزرنده نماز قيلمق كي قصه لر حاجي بكتاشه اسناد اولوتان منقولاتندن در . ا كثرى مرشدلرك خصوصى حياتنده تصادف ايديلن غضب وجلالدين شيخده بر اثر بيله كوروله من .

اونك البويوك كرامتي قلبي تسخير ايتكمده كي قدرتي در. او ، نه بوراق بابا كي دائما حال جذبه ده ، بي شعور و سرسري ؛ نه كيكلې بابا كي دولت آداميله متفق و مطيع در . اونده ، جمعيتك هر ركني كنديس نه بند ايتكمه مساعدا بر « قطب » قابليتي واردر . نورالدين بك قير شهر دن ، محمود خيراني اقشهر دن شيخي زيارته كلرك ربط قلب ايتديلر . ايشته بوسيدن دركه ، قونيه سرايله آرالرنده ألفت حاصل اولامادي . حالبوكه مولانا ، سرايه تقريبي سايه سنده نفوذيني تأمين ايتمش ، ساطان ، پروانه سي و زراسيله برابر محتشم ، فقط متعلق بر حيات سورم شدي .

بكتاشيلكك ، تأليفكار اولان قدرته رغماً مولويلكله بردورلو اوزلاشامامسني بوسائقه عطف ايتكم قابلدرد . « عنقاى مشرق » دن سلچوقيلرك انقراضى وبومسئله حقنده كي بكتاشي عنقه سني ديكله يه بيليرز :

« ... مشهور در كه آل سلچوقك آخرى علاءالدين سلچوقى منلا جلالالدين رومى بي كنديس نه (آنا) ايدنمش ايدى . آنجاق علاءالدينك اولادى اولمايوب نا اميد اولديغندن اخر سلطنتي مشاوره ايچون قرامان ايلتنده اولان مشايخي دعوت ايدوب بر مجلس كبير مهيا اولدقده اول مجلسده حاضر لردن بابا [۱] نام پير فاني بي كندوسنه آنا ايدندى . بواحوال جلالالدين رومى يه عكس ايلدكه بر مقتضاي اسماء الهى جلاله كلوب سلطنت سلچوقيه نك زمام اداره دولتي تاتاره تسليمه همت مراد ايلدى . ولكن وارث نور نبوت ، مظهر ولايت (سيد حاجي بكتاش ولي) حضرتلرى و (سيدانخي نعمه الله) حضرتلرى و (شيخ اده بالي حضرتلرى) اوچ مرد ميدان برلك ايدوب بريره جمع اولوب سيد حاجي بكتاش ولي جواب بويوردى كه : بالم كولم ايلكم ارنلر اورنى وارنلركلى . منلا جلالالدين

[۱] افلاكي تذكرة سنده عيني قيدي كورويورز : « منقولست كه همچنان احص اصحاب روايت كردنكه سبب انقلاب دولت و فناى سلطنت آل سلچوق آن بود كه چون سلطان ركنالدين بمحضرت مولانا مرید شد و او را پدر ساخت . بعد از زمانی جمعی عظیم ساخته اجلاس بی نظیر كويند در آن زمان پير مردى بود و او را (شيخ باباي مرندی) كويندى . مرقص وزاهد ترسم و جماعتى از شياطين الانبي كه بدان پيرانس داشتندى چند اين مدح او را بيش سلطان كردنكه ، سلطان مشتاق

رومی، ذروه جلالده بولندیغدن یاننده دوست ایله دوشمان برابردر. وبلکه جزئی نسنه‌دن خاطری منکسر اولسه دوشمان طرفه میل ایدوب دوستلرینه جلال محققدر. ایمدی بوطائفه مجذوبینه یقین اولمق چندان عالم یوقدر. همان آتش سوزانه یقین اولمق کییدر. نهایت ایراقدن آشنالق ورعایت ایدوب ملاقات جائز اولانلردن دکلدر. چونکه پادشهار مجذوب‌العقل اولانلری کندولره یقین ایلسه لر لابد اولاردن نیجه جلال ظهور ایدوب خور کورملری محققدر. وای اول حاکمره که بر آلائی مجذوبیندن مدد طلب ایدوب استمداد ایده‌لر، وآنلره آشنالق ایلیئر لاجرم هلاکک ایچندهدر. جمله‌دن بری آل سلجوق زمام دولت وشوکتو [۱] مولانانک ذمت و همته ربط ایله، بودخی زوال وانقراض دولته علت و سبب اولمشر .

عقلاء مشرق ادعاسنه، بالذات مولویلهکه عائد اثرلر، «سپهسالار» و «افلاکی دده» ده اشتراک ایدیورلر. «در زمان قارامان که شهر قونییه در دست ایشان بود و بسبب آنک حضرت جلای خواهان لشکر مغول بود. آنجماعت ملول می شدند و دم بدم اعتراض میکر دند که مارا که به همسایه‌ایم و محبان حضرت نمی خواهی و مغول بیگانه‌را البته خواهانی جواب می فرمود که مادر ویشایم نظر ما بارادت حق است تا اگر خواهد و مملکت خود را بکه تفویض کند بجانب اوبیم و او را می‌خواهیم. والحاله هذه حق تعالی شمارانی خواهد و خواهان لشکر مغولست و مملکت را از دست سلجوقیان پسندیده بجنکیزخایان سپرد» و الله ثوتی ملکه من یشاء» مانبر همان می‌خواهیم که حق می‌خواهد، الخ ..

افلاکی تذکره‌سندن نقل ایتدیکمز بوسطرلرده مولویلرک موغولره مماشتاتی کورمک

کشته بود آخر الامر فرمود که در پشت خانه بنیاد وسما کرد. باکرام تمام شیخ بابای مرندی آوردند جمیع اکابر استقبال کرده باعزاز وافر بر صدرش نشاندند و سلطان کرسی نهاده در پهلوی تحت خود بنشست همانا که چون حضرت مولانا از در درآمد سلام داد و درکنجی خرد کشیده بعد از تلاوت قرآن مجید معرفان فضلها خوانده سلطان اسلام بحضرت مولانا کرده گفت تا معلوم خداوند کار و مشایخ علما باشد که بنده مخلص خدمت شیخ بابا را پدر خود ساختم و او مرا بفرزنده قبول کرد با سرهم آفرین و مبارک باد. الخ ... «سلطان رکن‌الدین سماع ساخته (شیخ بابا) را در حضور مولانا پدر ساخت.» اثرک ۷۱۸ هـ یازمش اولماسی صحتنه دلیلدر. وقایع عنقای مشرقله تمامیه توافقی ایدیور یالکز صوک سلجوقی حکمداری سلطان رکن‌الدین اولدیفی کورولیور. (مرنده) مناظر العواله نظر تبریز و مراغه‌نک شرقنده اسکی بر آذری قصبه‌سی در.

[۱] عنقای مشرق: عزیز محمود هدائی افندی. علی امیری کتبخانه‌سی.

قابل‌در . یالکز بوتاریخی حقیقت، عنقای مشرقك لساننده افسانوی برشکل آلاق ادبالی ایله حاجی بکتاشك مخادتی نتیجه‌سنده، کویا عثمانلی خاندانه «همت نظر» ایله مك صورتنده واقع اولمشدی .

بکتاشی ومولوی علیهدارانی ، بابالره اخیلرده ده کندیسینی حس ایتدیرر . افلاکی‌ده اسمی کچن اخیلردن برجوغی مولویلك علیهداری ایدی . اکثریا شهرده سماع، دوران ، چنك وچغانه ، بنك وبادیه ، لاابالی وکنیش حدودلی فارسی شعرلره قارشى خصوصتلیخی آچیقجه اعلاندن چکینمیورلردی . بوسیدن مولویلكه انتساب ایتیش اولان امرا ومأمورلر ایله اخیلر آراسنده دائماً منازعه ا کسك اولیوردی .

افلاکی‌به کوره سیواسنده ده اخى تشکیلاتی وسعتلی اولوب اخیلکله بابائیلکک مناسبت حالنده بولندیفی وبو ایکی تشکیلاتك بربرینی تقویه ایتدیکی آکلاشیلور . بایبوردده (اخى امیراحمد بایبرتی) وتشکیلاتك رئیس ایدی . اخلاطده بوراق بابانك خلیفه لرندن (امیرجی) نك سینوب قاضیسی اوغلی ، اخیلر وسائر علما وشيخلره برابر ، تبریزه سیاحت ایدن (عارف چلبی) نی استقبال ایتدکلیخی افلاکی خبر ویریور [۱] . بو وقعه ، بالعکس ایکی طریق آراسنده کی مخادنته دلیل اولمق لازمدر . چونکه ، بوتون ظاهری افتراقلره رغماً بکتاشیلک ومولویلكک بر منشاءدن کلدیکی کورولویور . معلوم درکه ، مولانانك تصوفه داخل اولان حیاتی «شمس تبریزی» ایله ملاقاتدن صوکر باشلار . شمس ایسه «بابا کمال خجندی» واسطه سیله «نجم الدین کبری» نك خلیفه لرندن در . ۶۱۸هـ سمرقندك جنکیز اوردولری طرفدن استیلاسی اوزرینه شیخ خلیفه لرینی چاغیرارق «دیار رومه سفر ایتملری لزومندن» بحث ایتمشدی . امیر برکه خان وکسلوسنکم کی خوارزم رئیس لرله برابرکن بودرویشلردن برقسیمی آذربایجانده قالمش ، دیگر برقسیمی شرقی آنادولونك مختلف محللرینه یرلشمشدی . شیخ ابوالوفای خوارزمی وشمس تبریزی بولردن در [۲] . برندن مولانا ، دیگرندن بابا الیاس واسطه سیله حاجی بکتاش یتشمش در . عاشق پاشانك (غریبنامه) سیله (مثنوی) نی عینی طریقت وعقیده نك منتهی اولدیفی ایکی نتیجه عد ایتلی یز . عشیرتله وخلق آراسنه کیرن طریقت بوتون ملی اوصافی محافظه ایدرک دوام ایتیش ، بالعکس سرایه چیقان وفارسی

[۱] هانی که یار ربانی حیران امیرجی که از خلفاء شیخ براق بود وقاضی زاده شهر سینوب کافه

وزراء اکابر و علما شیوخ آن دیار را خبر کرده ، الخ .. »

[۲] اورتا آسیاده تورکنلرک دینی . - محراب مجموعه سی ، صایی (۹ ، ۱۰ ، ۱۱ ،)

قوللانان دیکر قسمده بر جوق خارجی عنصرلرک مداخله‌سی اولمدر . ایشه بکتاشی ومولوی منازعه‌سنگ مبدائی .. بو منازعه‌ی تمديد وتقويه ایدن ، حتی بکتاشیلری بوتون طریقلرده تفرقه قدر کیدن ، ایلك زمانلرده کی (شرک - hérésie) دن زیاده ، بالاخره واقع اولان اختلاطلردر . استر آبادلی فضل یزدانک وجوده کتیردیکی حروفیلک ، نسیمی نك تلقیناتیه آنادولوده انتشار ایدرک بدریه ، قلندریه و دیگر جماعتلره برابر بکتاشی عنعنه‌سینه ارتباط پیدا ایتمیشدی [۱] . اسحق افندی به کوره فضل یزدان بر قرمطی ایدی .

۸۹۶ (۱۳۹۳ - ۹۴۰) ده قتل اولوندی . خلیفه لرندن علی الاعلی آنادولوده بکتاشی درویشلری آراسنه کیردی [۲] . بو کون بکتاشی اثرلری مپاننده ذکر ایدیلرک ، حقیقته منحصراً حروفیلره عائد اولان باشلیجه مؤلفات ، فضل یزدانک (جاودان) ی شیخ صافی نك (حقیقت نامه) سی ، علی الاعلی نك (محشرنامه) سی ، امیر غیاث الدینک (استوانامه) ، فرشته اوغلونک آخرت نامه وعشق نامه‌سی ، هدايتنامه ، مقدمه الحقایق ، ویران آبدال رساله‌سی ، الخ دن عبارت در .

فضل الله استر آبادی ، تیمورلنکک طورونلرندن بریسی طرفدن قتل اولونمیشدی . سید شریف جرجانی و عقائد نسفی شارحی سعدالدین تفتازانی نك معاصری در . وفاتی « البخانه » شهرنده در . [۳] .

حروفی عقائدینه کوره : جمله موجودات غیر مستقر وفانی ، بلا تحول بر جریان ایچریسنده جاری در . عالم حادثات بذاته موجود دکدر . تحوللری نك سائق اولان بر قوتک موجودیتی لازمدر . بو قوت آنجاق ابدی اولابیلر . او عالده وجود مطلق بر قوه ازیله در . نامتناهی علیت و قدرت اولی اودر . (فلوطین) ک قدرت علویه‌سی بودر . بو ازیلی قوت بر در « بسطدر . حال عماده ایکن نفسنه منطبق در . بو کنز مخفی در . فقط ایلك ظهوری ، بنفسه تجلیسی کلمه در . نوفلاطونیلرک « کلام نفس » ی بودر . « کلام ملفوظ » ده یکریمی سکز حرفدر . بو حروفک مبدائی ، مسندی (نطق قدیم لایزال) در . بو حرفلر مدرک دکدر . هر حرف بر (جزو ناطق) در . مجموعی (کلام مطلق) ی

[۱] قله‌مان هوآر : حروفی طریقنه متعلق فارسی اثرلر .

[۲] اسحق افندی : کاشف الاسرار ودافع الاثرار . استانبول طبعی

[۳] قره قاش زاده : نورالهدی لمن اهتدی .

تشکیل ایدر . بو تلقی نك بر عینته ، یونان قدیمده (فیثاغور) ده راست کلیورز .
 حروفیلکدن انشعاب ایدن نقطویلك اونك دهامفرط برشکیلدر . بلم سلطان قلندر
 سلطانه قدر دوام ایدن بکتاشی عقائدندن بوکا مشابه برتاقی به تصادف ایتك قابل دکلدره
 بوتون طریقتلر کی تصوفه مربوط اولان بکتاشیلک ، هیچ بر زمان او واسطه ایله
 وحدت وجودك اک مفرط نقطه لرینه قدر کتیمه مش ایدی . بونی حاجی بکتاشك اثريله
 بالذات شیخك حیاتی تأیید ایدر . حاجی بکتاش ، بوتون طریقت اربابی کی کندیسندە
 موجود اولان بر سام ، سیرفی المنام ، تله پاتی طرزنده اعراض روحیه نه رغماً بویوک بر
 مؤسس قوتلی بر شارع ایدی . مولانا کی یالکیز وجد و استغراق ایچنده یاشایوب
 شعر سویله مکله اکتفا ایتیمه مش ، تأسیس ایتدیکی طریقتك ارکان و مناسکفی بالذات تنظیم
 ایتشدی . « مقالات اربعین » نده ، غنوی مرشدی احمد یسوی نك اثرینی تعقیب ایدرک
 طریقتە دخولك اشکالی ، مریدایله شیخك مناسبتی ، مریدك قطع ایده جکی مراتبك صورت
 ووظائفی تعیین ایتمش ، نهایت دهامکنیش چرچیوهر چیزهرك مریدك یالکیز طریقتە
 مائد دکل ، دینی و بشری بوتون وظیفه لرینی کوسترمشدر . نه بو اثرده نده بیوک
 ولایتنامه ده تمثالی و انفسی ایران تصوفه مائد بر ایز بیله کوروله مز . بکتاشی ادبیاتنده ؛
 محبوبی آیتلره مدح شکلی حروفیلک تأثیريله حصوله کلش موقت بر علاوه در . شیخ بر
 چوق نقطه لرده اخلاقی نصیحتلرینی مادی مثاللره کوسترمهکە متهایلدر . بکتاشی فلسفه سنک
 محصولی اولان ایکی سیما ، عاشق پاشا و یونس امره بوادعائی تأیید ایده جک برر دلیل درلره
 حتی بو جهتدن ، بالذات مولانای بیله ، مثنوی سنده کی حکایه وقصه لريله اشهاد ایده بیلیرز .
 لقمان بابانك ارشادندن ، قادنچق آنایه تحکمنه قدر کچن دوره ظرفنده حاجی بکتاشك
 معنوی تشکل دورینی کوروپورز . بو دوره ده حاجی بکتاش مستعد بر مرید اولارق
 آریلیور ، اعتزال و اعتکاف حیاتی یاشیور ، اربعین چقارییور ؛ حاصلی سحر بازك تحصلی
 ایچون لارم کلن بوتون صفحه لردن کچور . بو دورده ده مرید هنوز اراده سی پارچالانمش
 خیالدر ایچنده یاشایان بر نه وروپاتدر . ایکنجی دوره قادنچق آنایه تحکمله قیر شهرده کی
 استقراره قدر دوام ایدر . بو دوره مریدك یرینه شیخ قائم اولور . مرضی الاعصاب
 حاجی بکتاشك اراده سی قادنچق آنایه قارشى اولان عشقنده احتراض حاله کله رك
 تمام لانیور . بو صورتله فکر ثابت و اراده شککنده حیاته انطباق ایدیور ، بو نقطه ده
 شیخی منفعل دکل فاعل ، متأثر دکل مؤثر اولارق کوروپورز . اجتماعى محیطه حاکم

لان انسانك ياراديجي قدرتي بونقطه ده در بوضورتله بابائيلك حاجي بكتاشي توليد ايتمكه
يور . حاجي بكتاش بالذات طريقتي تاسيس ايدرك او كايكي بر استقامت ويريور .

*
**

حاجي بكتاشك ياراديجي قدرتي يالگيز طريقتە يكي بر استقامت ويرمكه قالماز . او
ادولوده مختلف تاثيرلري ازاله ايدرك ملي بروحدت اويانديرمق خصوصنده ده بيوك بررول
با ايتمشدر . بوجهتي كورمك ايجون اوندن اولكي وضعيته قيصة برنظر عطف ايتمك كافيدر .
نجم الدين كبري خليفه لرندن اك ياشلي و درايتملي سي اولان (مسعود) شيخ
غاب ايدلمشدي . شيخ مسعود اختيارلغنده سلجوقيلرله چيقان برمنازعه دن دولايي مغير
لارق (قيرخان) له برابر جنوبه دوغرو ايندي . بعض خوارزم عشيرتلري سوريه ي
بط ايتديلر . شيخ بوضيراده حلبده وفات ايندي . مرقدی الآن اوراده زيارتگاهدر .
رگمن عشيرتلي نك اك قالابالق اولدقلى و (آتا) لك تشكيلاتلرني قوردقلى حوالى
ضروم ، ارزنجان ، سيواس ، ملاطيه والبستان جوارى ايدى . بوتون عشيرتلر طريقتە
شيخلره مربوط بولونيورلردى (مسعود) وظيفه سنى براقنجه (تاج الدين ابوالوفا بابا
نود الخوارزمي) ي رئيس انتخاب ايتديلر . بابا محمودك مناقبي ، وصاياتي ابوالوفاده ،
صدرى الدين قونوي نك اوراد ابوالوفاسنده مذكوزدر . ۶۲۵ ده بابا محمودك وفاتي
زرينه تورگمنلر مسعودي خانقاهي شيخلكنه (شجاع الدين ابوالقبا الياس الخراساني)
به طانيلان (بابا الياس) ي انتخاب ايتديلر . شيخك مقرى آماسيه جوارنده كي « جات »
سبه سنده بر چيفتلكدى . كنديسنه بوتون مملكت حرمت ايتديكي كبي ، جوارده كي
وارزم عشيرتلري ده حمايه ايدىيوردى [۱] .

بوتون تورگمن بكلى ، خوارزم عشيرت رئيسلري ، بعض كوچه به قوماندانلر محلى
مراف و اعيانلر بر جوضى بابا الياسك مرید ويا طلبه سى ايدى . شيخك درت اوغلى
كومت مأموريتده ايدى . بابايلرجه (جازار كان) ديه طانيلان بودرت قارداش آرزمانده
نديلريني سوديره رك اك يوكسك مقاملره يوكسلمشلردى . بيوكي (شمس الدين محمود
غرائي) صاحب اعظم اولدى . مغرالدين على ، ضياء الدين مسعود امير مجلس اولديلر .
ردنجي اوغلى مخلص پاشا ايسه برچونى يرلرده اميرالامرالق ياپدقدن صوكر ، نهايت

[۱] ابن كال تاريخي : ايكنجى جلد . اميرى كتبخانه سى .

آماسیه و قیرشهرده بابالر لهنده فعالیتیه کچدی [۱]. بکتاشی عاشیق پاشانک پدری اولان بو آدم ، حاجی بکتاشک یاقین دوستلرندن ایدی . بابالیاسک وقور وفاضل مزاجیله طریقت بوتون مملکتده بطی وامین بر انکشافه مظهر اولویوردی . فقط شیخک مجذوب و آتشی مزیدلرندن (بابا اسحاق) ک لرومسر طاشقینقلری یوزندن ۶۳۵ دهکی مشهور یوزاق عصیانی وقوعه کلدی [۲] . ایشته حاجی بکتاش ولی نک بوداغیلان ، پارچالانان قوتلری طوبلاماسی ، آنادولوده باطنیلک ، عشیرت انقباسی ، جنکیز استیلاسی و عجم تاثیرلری ازاله ایدرک ملی بر دولتک تأسیسنه ، آنادولو وحدتنک احیاسنه دوغرو کیدیلسنی تأمین ایتمشدر .

صلحی ضیا

تاریخ مدنیتده : قادیلر

انسانلر جنسیت اعتباریله ایکی بیوک قسم عرض ایدرلر . قادیلر وارکدن عبارت اولان بوایکی مهم جنسک «تکونی شکلی» حیاتیاتک الک یوکسک تکامل جریانی تمثیل ایدر . نمای حیاتیدن نصیبه دار اولان حیوانی ، نباتی موجودیتلر و بونلردن تفرع ایدن بوتون حیوی وارقلرک خصوصی برر تکثر و تناسل طرزی واردر . موجودات ، ازلی و ضروری بر چیفتلشمه ایله - کیفیات و کمیات خصوصلرینه تابع اوله رق - تشکل ایتمشدر . حمله حیات بوضرورتک قاهر پر قوه قاعده سیدر . حیاتک تکوننه جوف و محل اولمقله موظف اولان قادیلر ، طبیعتک بو مختص خدمتی کورمش ، محیط اجتماعینک تلقی طرزلری و اونک تنقیص ایتدیکی عامللره اطاعتکار اولق مجبوریتنی دائماً حس ایتمشدر .

تاریخک مظلم دورلرینه دوغرو اوزاندیقه مختلف قوملرک نظرنده قادیلر ، مستقل برهویت اولق اوزره دوشونلمکدن هیچ آزاده قالماشدر . چونکه انسانلر اره سنده کی اجتماعی رابطه لرک الک قوی و طبیعی لری ، جنسیت مناسبتلرندن متولد اولانلر - قادیلر ایله ارککلر ، والدلر ایله مولودلر اره سنده تأسیس ایدنلر - دره . بوطیعی رابطه لرک تجلیکاهی اولان - بکدیگریله مناسبات جنسیه ده بولان قادیلر وارککلر ایله اونلرک ذرتی اولان اولاددن تشکل ایدن - هیئتلر درک عاااا اسمنی آلیرلر . قادیلر ، فلسفه اجتماعیه اعتباریله

[۱] آماسیه تاریخی : حسین حسام الدین افندی . ایکنجی جلد .

[۲] ابن بیی : سلجوق تاریخی هوتهانک لید طبعی .